

פרשת בהר בחקתי תשפ"א – למה חשוב לעמול וללכת מעבר לעצמנו?

1. **ויקרא כו:** אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ... והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם - **ספורנו:** 'חקות' הם גזרות מלך שינהג האדם בהם בהשתדלות עסקי חיון, וההתנהגות בהם יקרא הליכה, כאמרו 'ובחקתיהם לא תלכו', 'ואת חקתי תשמרו ללכת בהם'.
בראשית כו: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת **מצותי חקותי ותורתי** – **רש"י:** 'מצוותי' – מצות שאילו לא נכתבו ראויין להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים. 'חקתי' – דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהן: אכילת חזיר, לבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא המלך גזר חקו על עבדיו.

רש"י: 'אם בחקתי תלכו' – יכול זה קיום המצות, כשהוא [ממשיך ואומר]: 'ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם' הרי קיום המצות אמור? הא מה אני מקיים 'אם בחקתי תלכו': שיהו **עמלים בתורה**.
מדרש ספרא: מלמד שהמקום מתאוה שיהו ישראל עמלים בתורה.

אור החיים: ו[מהו] טעם שקרא הכתוב עמל התורה **חוקה** ... ו[מהו] טעם אומרו לשון **הליכה**?

2. **רמב"ם תלמוד תורה ג:** אין דברי תורה מתקיימים באלו שלומדים מתוך עידון ואכילה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא ייתן שנת לעיניו, לעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז: 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהלי חכמה.

חגיגה ט: אמר בר ה' הי להלל: מאי דכתיב (מלאכי ג, יח) 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו', היינו צדיק היינו עובד אלקים היינו רשע היינו אשר לא עבדו? א"ל 'עבדו ולא עבדו' תרוייהו צדיקי גמורי נינהו ו[בכל זאת נקרא 'אשר לא עבדו' ד] אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד. ומשום פעם אחת קרי ליה 'לא עבדו?!' אמר לו: כן, צא ולמד משוק של חמרין שמסיעים עשרה פרסי בזוזא, ואחד עשר פרסי בתרי זוזי (ישכיר לך אדם חמורו בזוז אחד, שכבר נהגו כן, אבל אם תאמר לו לילך פרסה יותר - ישאלך שני זוזים, כי הוא יותר מרגילותו).

מנחות ז, א: אבימי נשכחה ממנו מסכת מנחות. הלך לבית תלמידו, רב חסדא, וביקשו ללמדו. ולמה לא שלח לתלמידו שיבוא אליו? שכך ייקלט בו הלימוד טוב יותר (רש"י: כמובא במגילה ו' אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי - אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמין. **יגעתי ומצאתי** תאמין).

3. **שמות יז:** ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה... וידי משה כבדים... ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד – **רש"י:** חור – בנה של מרים היה וכלב [בן יפונה] בעלה. **שמות כד:** ויעל משה אל הר האלוקים... והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם. **שמות כח, א:** ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר. **ויקרא ח, יג:** ויקרב משה את בני אהרן וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט.

שמות יג: ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה - **רש"י:** 'אחר שלוחיה' - כשאמר לו הקב"ה במדין 'לך שוב מצרימה ויקח משה את אשתו ואת בניו' ויצא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלוקים. אמר מי הללו? אמר זו אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. ולהיכן מוליכן? למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף?! אמר לה: לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה.

שמות לב: 'למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים' - **אור החיים:** בא לסתור מה שאמר לו ה' 'ואעשה אותך לגוי גדול', [ענה משה] לא יתכן שימצא הכנת אושר הצדקות בבני משה שלא יצאו מארץ מצרים... כי יציאת מצרים הוא דבר המעמיד השתעבדותם לבורא. משא"כ הבאים ממשה שלא ידעו ואינם בגדר יציאת מצרים והפסד זה אין לו תיקון.

4. **ליקוטי שיחות יז/318-9 והערות 9-28:** צריך לומר בדברי רש"י שהעניין של 'עמלים בתורה', רמז כבר במילים 'בחקתי תלכו'. ההסבר בזה: חקיקה צריכה הרבה יותר כוח ומאמץ מאשר כתיבה, ואולם החקיקה שנעשית באבן הטובה גורמת שינוי באבן עצמה. כך המצות שקרויות 'חוקים' מלשון חקיקה: קיום דבר שאינו מונח מצד השכל ועד שהוא היפך השכל, הוא עבודה קשה, הרבה יותר מקיום דבר שמונח על פי שכל. ואולם הקיום גורם שינוי בנפש הבהמית עצמה. וכך כאשר לומד אדם באופן של 'עמל תורה', שמצריך יגיעה ומאמץ קשה, הדבר חוקק את הלב שלו ואפילו לב האבן נחרט ונימוח באמצעות עמל התורה, וכהסיפור הידוע על רבי עקיבא שראה כיצד אבנים שחקו מים.